

Хто представляв російську меншину в Українській Центральній Раді?

Українська Центральна Рада постала навесні 1917 р. як керівний орган українського національного руху, а влітку перетворилась на орган самоорганізації та самоуправління українців на теренах колишньої Російської імперії. Також улітку, особливо після I Універсалу та в контексті II Універсалу, постало питання про поширення повноважень Української Центральної Ради і на неукраїнське населення майбутнього автономного утворення. Розпочались переговори щодо включення до складу Української Центральної Ради представників етнічних груп, що населяли Україну, зокрема і росіян.

Спочатку йшлося про поповнення Малої Ради, що виконувала функції Центральної Ради між її сесіями. 24 (11) липня у засіданні Малої Ради вперше взяли участь представники національних меншин, у тому числі росіяни. Загалом в Малій Раді національні меншини отримали 18 місць. Невідомо, скільки саме з них припало на росіян. Їх розподілом, найімовірніше, керував виконавчий комітет київської Ради об'єднаних громадських організацій.

З протоколів засідань Малої Ради можна встановити, що до її складу входили Олексій Доротов (від «совета рабочих и солдатских депутатов» або від РСДРП), Охрим Таск (від «совета рабочих и солдатских депутатов» або від РСДРП), Микола Страдомський (комісар міста Києва), Михайло (Самуїл) Балабанов (РСДРП), Євген Рябцов (київський міський голова), Йосип Скловський (ПСР), Костянтин Сухових та, можливо, Костянтин Василенко (РСДРП).

Схоже, що спочатку відмовились від участі в Малій Раді більшовики (їх місця передано Київській раді військових депутатів). Пізніше вони доєднались до Малої Ради, а після Жовтневого перевороту у Петрограді оголосили про свій вихід із неї. Щоправда, невідомо, чи члени партії більшовиків Георгій П'ятаков, Володимир Затонський та Ісак Крейсберг були членами Малої Ради за партійними квотами, а чи як представники ради робітничих та солдатських депутатів.

Представником від кадетів у Малій Раді був Семен Крупнов, а його заступником – Матвій Іоселевич. Наприкінці вересня (за старим стилем) 1917 р. київський комітет Партії народної свободи постановив вийти зі складу Української Центральної Ради. Відтоді кадети не брали участь у засіданнях українського парламенту.

У Малій Раді російські есери, за відомостями Дмитра Дорошенка, отримали 2 місця і, ймовірно, 1 – кандидатське. За даними Мандатної комісії від 21 (8) серпня, це були Костянтин Сухових та Сараджієв. А Йосип Скловський, схоже, був кандидатом на члена Малої Ради. Врешті, усі троє поперемінно брали участь у її засіданнях.

Однак 21 (8) серпня виявилось, що Костянтин Сухових та Сараджієв є членами Малої Ради, але не мають мандата в Українській Центральній Раді. Тому в представництві російських есерів у парламенті була проведена ротація, а згадані люди й надалі брали участь у Малій Раді.

У подальшому чисельність Малої Ради зростає до 82 членів. Відповідно зросло й російське представництво в ній (без більшовиків та кадетів, які від-

мовились від членства в Українській Центральній Раді). Зокрема, в протоколах засідань Малої Ради згадуються Лев Аптекарь (РСДРП), Готфрід Верле (ПСР), Олександр Зарубін (ПСР), Костянтин Кононенко (РСДРП), Сараджиєв (ПСР), Василь Смірнов (РСДРП), Дмитро Чижевський (РСДРП).

Дещо інакше відбувалось поповнення повного складу Української Центральної Ради представниками російських партій та організацій.

11 серпня (29 липня) 1917 р. комітет Центральної Ради ухвалив постанову, за якою росіянам у складі Української Центральної Ради відведено 54 мандати. З них 20 – надано російським соціал-демократам (без вказівки на фракційний поділ на меншовиків та більшовиків), 20 – російським есерам, 10 – партії народної свободи (кадетам), 4 – партії народних соціалістів. Пізніше до «російських» також віднесено 50 мандатів «совета рабочих и солдатских депутатов».

21 (8) серпня 1917 р. мандатна комісія зафіксувала, що есдеки заповнили лише 17 місць, есери – 18, кадети – 9, народні соціалісти – усі 4 надані їм місця, а «совет» – лише 31.

У фракцію народних соціалістів входили київський лікар-фтизіатр Яків Гендельман, адвокат Юрій Кістер, учитель Глухівського трикласного училища Федора Терещенка Вікентій Кулак та Вількенштейн, який заступав невідомого нам повноправного члена Центральної Ради. 2 лютого (20 січня) 1918 р. на засіданні Центральної Ради партію есерів представляв Ганткін.

У фракції кадетів вдалось ідентифікувати лише шістьох осіб. Це – Олександр Безрадецький, Лев Зайцев, Матвій Іоселевич, Володимир Косинський, Семен Крупнов, Валерій Левітський. Можливо, також таким був П. Бутенко.

Депутатами-есерами були Олександр Аласін, Степан Алексієв, Павло Бойченко, Готфрід Верле, Григорій Гуревич, Михайло Дешевий, Ананій Збараський, Анатолій Козачок, Борис Лагунов, Соломон Лагунов, Віра Ревзіна, Йосип Скловський, Іван Фомічов, Володимир Ріхтер. Імена інших членів Центральної Ради від есерів наразі невідомі.

У документах Української Центральної Ради серед її членів вдалось виявити лише одинадцять російських соціал-демократів – Льва Аптекаря, Михайла (Самуїла) Балабанова, Костянтина Василенка, Романа Ганжу, Василя Морозова, Никифора Пліса, Олександра Скриннікова, Василя Смірнова, Павлова (усі – меншовики), Миколу Гартинського (меншовик-інтернаціоналіст) та Ішполіта Фіалека (з фракції більшовиків). Частина з цих людей могли стати членами Центральної Ради не за партійною квотою, а як представники ради робітничих та солдатських депутатів.

Поіменний склад представництва ради робітничих та солдатських депутатів наразі встановити не вдалось.

Бібліографія

Верстюк В. Ф. Українська Центральна Рада: навчальний посібник. Київ: Заповіт, 1997. 344 с.

Кудлай О. Б. Українська Центральна Рада. Протоколи II-IV сесій. Документи (квітень-жовтень 1917 р.). Київ: Інститут історії України, 2015. 222 с.

Українська Центральна Рада: документи і матеріали: у 2 т. / відп. ред.: В. Верстюк. Т. 1. Київ, 1996. 589 с.; Т. 2. Київ, 1997. 422 с.

Віталій СКАЛЬСЬКИЙ